

Ayın Konusu

■ İstihdamsız

Büyümenin Sonuna mı Geldik?

İşsizlik yılın ikinci çeyreğinde ufak da olsa gerileyerek %9.2 oldu

Tarım dışı istihdamdaki artış gerek işgücüne yeni katılanları gerekse tarımdan diğer sektörlere geçenleri karşılayacak kadar kuvvetliydi

Ancak, kayıtdışı istihdam hala ciddi boyutlarda

Kayıtdışı istihdam, Türkiye'nin demografik avantajlarına rağmen bağımlılık oranını kötüleştirirken, sosyal güvenlik sistemi açıklarını artırıyor

Sosyal güvenlik reformu, eş anlı olarak kayıtdışı ekonomiyle mücadele ve vergi reformuyla desteklenmeli

Uluslararası vergi eğilimleri gelir ve kazanç üzerindeki vergilerin indirilmesi yönünde

Mevcut kısıtlar altında Türkiye'nin bu eğilimi takip etmesi, ancak kayıtdışı ekonomiyle samimi şekilde mücadele edilmesi ile mümkün

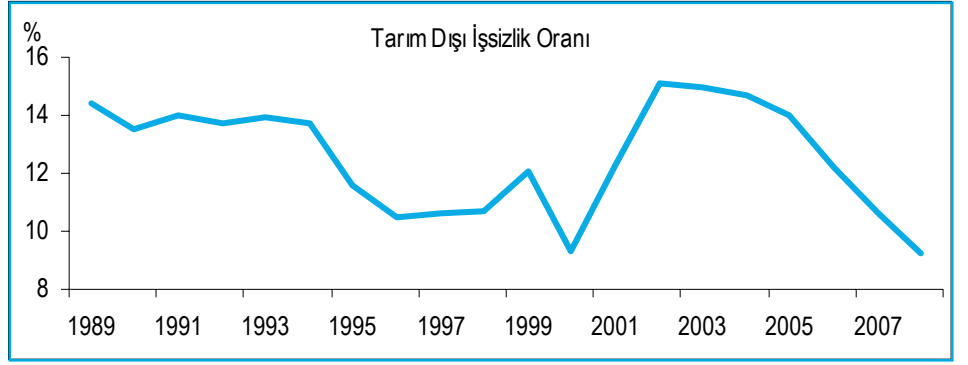
DİE, Nisan-Haziran döneminin ortalamasını temsil eden (eski sisteme göre ikinci çeyreğe karşılık geliyor), Mayıs ayı istihdam verilerini açıkladı. Bir önceki senenin aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, istihdamda 533 bin, işgücünde 558 bin kişilik bir artış yaşandı. Bunun sonucunda, işsiz sayısı 25 bin artarken, bir önceki sene %9.3 olan işsizlik de, yılın ikinci çeyreğinde ufak da olsa gerileyerek %9.2 oldu.

Verilerin detayına bakıldığında, olumlu gelişmeler daha öne çıkmakta. Toplam istihdamdaki yıllık artışın 533 bin kişi olmasında tarım kesimi istihdamındaki ciddi daralma etkili. Nitekim tarım dışı kesimdeki istihdam artışı 1.1 milyon kişi oldu. Bunun anlamı, Türkiye ekonomisi geçen sene işgücüne katılan 558 bin kişiye tarım dışı işlerde istihdam yaratmakla kalmamış, tarımdan çıkan işgücünün önemli bir kısmına da yine hizmet, inşaat ve imalat sanayinde istihdam yaratabilmiş. Özellikle emek talebinin büyüme esnekliğinin yüksek olduğu inşaat sektöründeki canlanma 180 bin iş yaratarak istihdam üzerinde olumlu katkıda bulunmaya başladı.

Yapısal reformlar olmaksızın düzelmesi çok da mümkün olmayan kayıtdışı istihdam ise sorun olmaya devam ediyor. Bir önceki sene ikinci çeyrekte %54 olan kayıtdışı istihdamın toplam istihdam içersindeki payı bu sene %52'ye geriledi. Ancak iyileşme olarak gözüken rakamlar, neredeyse %90'ı kayıtdışı olan tarım kesimi istihdamındaki azalmadan kaynaklanıyor. Nitekim tarım dışı istihdam içersindeki kayıtdışı payı bir önceki seneye göre değişmeyerek %34'de kaldı.

Kayıtdışı istihdam ekonomi üzerinde değişik açılardan olumsuzluklar doğuruyor. Öncelikle, sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmayan istihdam, sistemden dolaylı olarak faydalanmaya devam ederek bağımlılık oranını Türkiye'nin demografik avantajlarına rağmen bozmakta. Giderek büyüyen sosyal güvenlik açıkları olarak resmedebileceğimiz bu durum konsolide bütçe açığı üzerinde de baskı oluşturmakta. Bu açıdan bakıldığında, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda bekleyen, IMF ile birinci gözden geçirmenin tamamlanabilmesi için de ön koşul niteliğindeki sosyal güvenlik reform tasarısının tek başına çözüm olması zor. Eş anlı olarak, vergi reformu ve kayıtdışı ekonomiyle mücadele de hayata geçirilmeli.

On yıllık bir perspektiften bakıldığında, Türkiye, kamu maliyesi kısıtlarının da zorlamasıyla, OECD ülkeleri arasında vergi yükünün en hızlı artış gösterdiği ülkelerden biri. Ancak, son yıllardaki uluslararası vergi eğilimleri gelir ve kazanç üzerindeki vergilerin indirilmesi yönünde. Türkiye'de de vergi yükündeki artış sınırına ulaşmış durumda. Kayıt dışılığın boyutlarının ve yetersiz denetimin doğal sonucu olarak, dar bir mükellef grubuna yüksek oranların uygulanması bizzat kayıtdışını teşvik eder bir hal kazandı. Ancak, vergilendirmede Türkiye'nin global eğilimleri izlemesinin önünde kısa vadede engeller söz konusu. Kötüleşmeye devam eden sosyal güvenlik açıkları ve uygulanan ekonomik programın kurgusu nedeniyle hükümetin sıkı maliye politikasına devam etme zorunluluğu önemli kısıtlar. Bu nedenle, Türkiye'nin ivedilikle ve samimi olarak kayıtdışı ekonomiyle mücadeleyle soyunması ve bu yolla daha geniş tabanlı ve içinde yaşanabilir bir vergi ortamı yaratma zorunluluğu var.

Türkiye'nin 2008 yılı itibariyle tarım dışı işsizliği %9'a indirmesi için her sene 875 bin istihdam yaratması gerekiyor

Bu ölçüde bir istihdam talebi yaratmak için, vergi sisteminin değişmeyeceği varsayımıyla, Türkiye ekonomisi bu dönemde %9 büyümek zorunda

Şayet bizim tahminimiz olan %5.5'lik bir ortalama büyüme sağlanırsa, 875 bin istihdam yaratabilmesi için işgücü maliyetlerinde %15-20 arasında bir düşüş gerekiyor

Yapısal reformlar ve kayıtdışı ekonomiyle mücadele sayesinde geniş tabanlı ve düşük oranlı bir vergi sistemi yaratılmadığı sürece, işsizlikle mücadelede önemli sonuçlar almak mümkün gözüküyor

İşgücü piyasasındaki gelişmeleri siyasetçiler genellikle mali piyasalardan daha yakından izliyor. 2007 yılında yapılması planlanan genel seçimleri de göz önünde bulundurarak, tarım dışı istihdama yönelik 2008 yılına uzanan basit bir projeksiyon yaptık. 2005 yılının ilk yarısı itibariyle tarım dışı işsizlik %14 civarında. 2008 yılında bu oranı kriz öncesi seviyesi olan %9'a çekebilmek için, Türkiye'nin (tarım dışı işgücü arzının uzun dönem yıllık ortalama artışının üzerine çıkarak %3.9' a ulaşacağı varsayımıyla) senelik ortalama 875 bin tarım dışı istihdam yaratması gerekiyor.

875 bin kişilik bir istihdam artışının akla getirdiği ilk soru, Türkiye ekonomisinin bunun için ne hızla büyümesi gerektiği. Bu noktada, Gürsel ve Levent (2003)'in ekonometrik çalışmasında¹ uzun vadeli perspektifle hesaplanan işgücü talebinin ekonomik büyüme ve işgücü maliyeti esnekliklerine başvurduk. Ancak, tarım kesiminde azalan istihdamın sırasıyla hizmetler, inşaat ve sanayi kesimleri tarafından emileceğini varsayarak, tarım dışı istihdam talebi esnekliğini tekrar yorumladık. Özellikle inşaat sektörünün gerek büyüme, gerek işgücü maliyeti esnekliği yüksek olduğu için, bu alandaki gelişmelerin işgücü piyasasında son derece belirleyici olacağına inanıyoruz.

Bu varsayımlar ışığında, senelik 875 bin kişilik bir istihdam artışı için, vergi sisteminde bir değişiklik yapılmadığı takdirde, Türkiye'nin ortalama %9'luk bir büyüme performansı sergilemesi gerekiyor. Bizim, önümüzdeki dört sene için %5.5 olan büyüme tahminimizle değerlendirildiğinde, oldukça yüksek bir oran. %5.5'lik bir büyüme performansı sergileneceği varsayımı ele alındığında, 875 kişilik istihdam talebi yaratabilmek için işgücü maliyetinin %15-20 arasında azalması gereği ortaya çıkıyor. Bu nedenle, yapısal reformlar ve kayıtdışı ekonomiyle mücadele sayesinde geniş tabanlı ve düşük oranlı bir vergi sistemi yaratılmadığı sürece, işsizlikle mücadelede önemli sonuçlar almak mümkün gözüküyor.

¹Gürsel , S., Levent, H., Taştı, E., Yörükoğlu, A., Erçevik, A.S., Tercan, P., *Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İşsizlik*, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, İstanbul, 2003